

שיעור מיוחד כתבי רבי צדוק הכהן מלובלין

הדרכות

אמונה ושמירה

• שם משמואל יתרו, תרעז

בלבוש דהאי עלמא דאין בהם דיני שור ובור
וכדומה, אלא שרצו בלבוש של אותו עולם
שהם בו, וכידוע שהתורה מתלבשת בכל עולם
ועולם לפי מהות אותו העולם, אבל מענת משה
היתה שלרגלי רוממות התורה א"א לזכות בה
אלא ע"י בריחה מדבר ההיפוך לה שנעשה ע"י
יצה"ר, ובאשר אין אתכם יצה"ר אין לכם ע"י
מה לזכות, וזהו שהזכיר להם רק עניני סור
מרע, וע"כ אפי' למ"ד שהכוונה על ברית מילה
נמי הכי הוא אף שהוא מ"ע, מ"מ הכוונה היא
הבריחה מהערלה שהיא חלק הנחש:

אך ישראל שהשיבו כל אשר דבר ה' נעשה,
יתבאר עפ"י דברי הרמב"ן בפסוק אם תעירו
ואם תעוררו את האהבה עד שתחפין, היינו
דאם באה לאדם אהבה אלקית יניח אותה
בחפץ של מצוה, ועי"ז יש לה קיום, וזה עצמו
היתה תשובת ישראל כל אשר דבר ה' נעשה,
היינו שהכל בין העשי' בין היעודים הטובים
הכל נניח בהעשי', וזה הריבוי בתיבת כל אשר
דבר, אפי' היעודים הטובים ודרגין עלאין הכל
נעשה להם כלים ע"י העשי', וכן בענין סור מרע
לא נסתפק בסור מרע לבד, אלא נעשה
בהיפוך עשי' לטוב אף שהמבוקש הוא סור
מרע, מ"מ נעשה לו כלי בעשה טוב, וכברשי'
תחלים (ק"ט ג) אף לא פעלו עולה בדרכיו
הלכו אעפ"י שלא פעלו עולה אין שחרם שלם
אלא א"כ בדרכיו הלכו וכן הוא אומר סור מרע
ועשה טוב, אע"פ שאתה סור מרע אין הכל
שלם אלא א"כ תעשה טוב, עכ"ל.

וזהו כלל אף במקום שהכוונה על סור מרע
וכנ"ל, וזהו שהשכילו ישראל בתשובתם כל
אשר דבר ה' נעשה:

• שפת אמת ליקוטים בשלח

ויסע משה אמרו חז"ל שלא רצו משום ביזת
הים, והלא מקודם לא רצו דבר נא וישאלו
כו', וכי עתה שראתה שפחה מה שלא ראו
נביאים יחי' במדרגה הפחותה ממקודם ח"ו,
אמנם כי מקודם הי' כסף שלהם שהוא
התאוות רעות בחי' חסדים כידוע ורצה הש"י
למשוך לתקן זה שנקרא רכוש גדול, ולאשר

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את
בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים וגו' ויענו
כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה.
5 ויש להבין דמשה אמר וביקש מהן שמירת
הברית, וכל שמור הוא בל"ת הוא סור מרע,
וכן הוא במכילתא דזה ברית שבת וע"ז,
שמצות השבת היא שמירה ממלאכה שהיא
שב ואל תעשה, וכן ע"ז היא שב ואל תעשה,
10 ואפי' למ"ד שזה ברית מילה, מ"מ כוונת
המצוה נמי היא סור מרע, וכמ"ש בעל המאור
שהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה אלא
לדחות את הפסולת, וכן אין הכוונה על מעשה
המילה לבד אלא נמי שמירה מפגם הברית,
15 כמ"ש בוזה"ק כמה פעמים דקיבל ברית ונטר
ברית, דאל"ה גורם ח"ו להמשכת ערלה,
וישראל השיבו כל אשר דבר ה' נעשה, ולא
השיבו כלל על מה שדרש מהם בענין שב ואל
תעשה:

ונראה דהנה מה שלא הזכיר להם מ"ע, יש
לומר הטעם דבאשר רצה לומר להם היעודים
הטובים שבוקעים ועולים עד למעלה למעלה,
והייתם לי סגולה דפירש הרה"ק ר"ד מלעלוב
זצלה"ה כמו סגול דכל מה שמהפכו ישאר
25 בתמונת סגול, וכן היא הבטחה לישראל
שלעולם ישארו בתמונתם וצורתם, ואע"פ
שחטא ישראל הוא, עכ"ד, והטעם מפני
שמעלת ישראל היא גבוהה מכל הפכים, וכן
ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש,
30 שהדברים האלה בוקעים עד רומי רקיעין, וידוע
שכל הדברים נצרכים לאתערותא דלתתא אך
אין בכח העשי' לעורר במקום גבוה כ"כ, אלא
ע"י שהאדם פורש עצמו ובורח מדברים בלתי
ראויים זוכה לעומתו בקדושה כמו שהגדנו
35 כמה פעמים בשם הזוה"ק, ע"כ הזכיר להם רק
שמירת הברית היינו הבריחה מדבר ההיפוך,
ועי"ז ממילא יזכו לדרגין עלאין יקירין קדישין
אלין. וכבר הגדנו באריכות שבענין זה יש
יתרון לסור מרע מן עשה טוב. וזהו שהשיב
40 משה להמלאכים (שבת פ"ט). כלום יצה"ר יש
ביניכם, אף שגם הם בודאי לא רצו את התורה

בית המדרש
BEIT HAMIDRASH

אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 52900
טל: 03-5318479
פקס: 03-7384023

Bar-Ilan University
Ramat Gan 52900
Tel: 03-5318479
Fax: 03-7384023

E-mail: yeshiva@mail.biu.ac.il
http://www.mgl.org.il

הקדוש ברוך הוא בעיצמו במוחו ודעתו של זה בריאה ממש יש מאין במוח ולב אטום להיות מיצוי אצלו תמיד על ידי אתערותא כחודה של מחט מתתא נפתח אחר כך כפתחו של אולם:

• צדקת הצדיק את קסו

כשהאדם מקבל על עצמו עול תורה ונכנס תחת עבודת השם יתברך צריך קבלה בלב והסכמה גמורה לעזוב כל חמדות עולם הזה המתנגדים לרצון השם יתברך ולא לאחוז בזה וגם מזה אל ינח ידו שאז זה וזה לא עלתה. ועל זה נאמר (יומא ע"ב ב) לא זכה נעשית זכו כי גם תורה אין לו (יבמות ק"ט ב). וכדרך שנאמר בעשו (בראשית כ"ח ח') וירא עשו כי רעות בנות כנען וגו' ואמרו ז"ל (בראשית רבה סוף פרשה ס"ז י"ג) כוב על כוב עיין שם. והיינו מאחר שלא גירש הראשונות רק כמבקש ליצאת ידי יצחק גם כן וליקח גם שלא מבנות כנען אבל מכל מקום החזיק גם הראשונות לכך נחפכה לו גם זה לרוע:

ומכל מקום נאמר בתורה אנכי קודם ללא יהיה לך כי אצל בני ישראל ודאי מאנכי יבוא ללא יהיה לך וסופו לרחק וכמו שאמרו (פסחים נ"ב) לעולם יעסוק זכו שלא לשמה שמתוך זכו והתוס' הקשה מה שמצינו בכמה מקומות שכל העוסק שלא לשמה נוח זכו ושנחפכה זכו ולא זכה נעשית זכו. אבל באמת שניהם אמת וכל העוסק זכו אף על פי שיודע דשלא לשמה נוח זכו ונעשית זכו מכל מקום הוא מקבל על עצמו כל זה כי חשקה נפשו בתורה ומה יעשה אם אין לבו שלם ומנוקה מכל רע ופניות וחמדות עולם הזה עדיין. באהבתה של תורה ישגה ואף על פי שיודע הסכנה וחרע שבתוכה. מכל מקום לעולם יעסוק זכו ויקבל על עצמו כל זה לפי שמתוך זכו ואז ישוב הכל לטוב:

כי הם רצו לדבוק בבחינת עשה טוב לא רצו זה והבן, אולם עתה כתיב תורי זהב עם נקודת הכסף היינו גבורות בניצוץ הגדולה שזה ענין כלול משניהם וזה נעשה על ידי שהי' ביים והקיים כידוע שהים תוקף הדינים, זה רצו. וזה ענין וירא העם ויאמינו אז ישיר, ושמעתי ממו"ז ז"ל שלכך קורין השירה בכל יום שיש בה יראה ואמונה וכן כתוב במדרש, הענין נראה לי כי מהות הניגון הוא עליות העולמות שעולין על ידי שירות וכידוע מכתבי האר"י ז"ל, ושורש הענין הוא שכשעולין יש מקומות מקומות חסדים וגבורות שאין כל המקומות שוין לכך הניגון פעם בשמחה ומיד בעצבון כנראה בחוש, והלויים לפי שידעו סדר עלי' ידעו לומר ולנגן וכן מובן בפסוק בשירות ותשבחות שבאמצע המזמור יש תפלות והודאות שהם ב' ענינים, וזה ענין יראה ואמונה, שאמונה משורש אהבה וחסד שנמשך אחר מקורו כידוע, ויראה היפך זה, והם ב' ענינים שכתבנו לעיל סדר מרע ועשה טוב ובקריעת ים סוף נעשה משניהם אחד כמו שהארכנו בזה והוא מיתוק הדינים בדין ולכן אמרו שירה אז שאז שייך שירה כנ"ל. וזה י"ל פירוש המדרש נכון כסאך מוא אף על פי שמעולם אתה לא נתישבה כו' פירושו כנ"ל שעד שלא נתברר ששניהם אחד לא הי' יהוד הגמור זה לא נתישבה כסאך כו' שכבר ידוע מלשון ישיבת הכסא כבוד שהוא ההשפעה (כמ"ש גם הרב רשנ"ז ז"ל בכמה מקומות ובשיר השירים) עד השירה שאז נעשה הסדר מסודר החיבור מלכות עם הו' קצוות ולכך אז כו' הזאת שנעשה קירוב ויהוד הזאת לה' והבן:

• אור המאיר דברים לשבת תשובה

ושמעתי מהמגיד וצלחה"ה היה אומר, סור מרע ועשה טוב (תהלים לד, טו), הובת גברא לדהות מעליו מחשבותיו הבאים לנגד פניו, בשעת תורה ועבודה, לומר מי אתה שפל בריה, וכזה וכזה עשית, ואיך ימלא לכך לעמוד ולגשת אל עבודת הקודש פנימה, וידע נאמנה שכל זה מעצת היצר הרע, הצופה אליו ומבקש להמיתו, לבטלו מעבודתו, ולזה בעצה יגיד הכתוב, סור מרע, מאותן המחשבות המזכירין לך רוע מעשיך, ועשה טוב, ואל תתן רפיון בעבודתך, וקום בקיומך כאלו לא עשית רע מעולם, וזהו הרמוז בכתוב, חשבתי דרכי, לשון השיבות, כל בחינת דרכי שדרכתי בהם בעבודת הבורא, חשבתי אותם לומר, הרי אני חלק אלוה ממעל, ויש לאל ידי לפעול פעולות גדולות, באמצעות מעשי מצותי ותורתי ותפילתי, ובמחשבה זו תועלתי, ואשיבה רגלי אל עדותיך, להיות לי התעוררת לילך ממדריגה למדריגה בהתלהבות, ומלת עדותך, לשון עדות ממש, להעיד עליך בבתי כנסיות ובתי מדרשות, שאתה הוא הבורא ומנהיג ומשגיח כפרטי פרטיות, וכו' שדרש בזהר חדש (אחרי מה, א) מה עשיתי לך ענה כי ע"ש, ובעשות ככה, כחו יפה להחזיר מחשבה הנאצלה בתכלית בריאות עולם, ישראל עלו במחשבה להבראות, מהזירין זאת למחשבה הקדומה, וכנזכר שובה ישראל עד ה' אלהיך, כי עתה הוא זמן תשובת השנה, ואם לא עכשיו אימתי, כי כשלת בעונך, אל תתן מהמת זה רפיון בעבודתך.

• צדקת הצדיק את מא

אנכי קודם ללא יהיה לך כי על ידי ההתבוננות הגמורה באנכי מצד אמונה הברורה בהשם יתברך שהוא מיצוי, הוא ניצול מלא יחיה ונשמר מכל מיני חסרות ונזקין כי אמרו ז"ל (תנחומא ויצא ג') עשה מצוה אחת מוסרין לו מלאך אחד לשמרו. והנה מדה כנגד מדה כל המצוות קיבלו על ידי שליח נמסר מלאך, ואנכי ולא יהיה שמעו מפי הגבורה לכך בשכר אנכי הקדוש ברוך הוא בעיצמו שומרו. ובמקום אחר אמרו (זוהר חדש רות ע"ה א) כי ממצוה נברא מלאך ובמצות אנכי נברא כביכול התגלות השגחת

• שם משמואל דברים, עת"ר

שיהיה בגיהנום לעתיד לבוא, כמו שאמרו (ברכות ד' א) דקרי לנפשיה חסיד ועיין שם. ועל כל פנים לא היה פותח פיו לשמן חם ושלוש אם חשש שמא יגרום החטא. רק רצה לומר כשהיה הולך בגיהנום בעולם הזה כשהיה הולך בעצבות ומרה שהורה על חטאיו ועל ידי עצבות השכינה מסתלקת ויוכל לבוא לידי רע כנודע. ועל זה אמר לא אירא רע כי אתה עמדי, אתה אינו מדריגת השכינה הנקרא אני כנודע שמסתלקת בעצבות רק מדריגת קודשא בריך הוא הנקרא אתה, זהו עמדי גם בעת העצבות שמצדו הוא ההתעוררות לכך:

• צדקת הצדיק טז

בכל מדריגה שהוא עולה יש לו לחזור ולשוב על חטאיו וזהו ענין (תהלים נ"א ה) חטאתי נגדי תמיד, אף על פי שהאמין שכבר נתקבלה תשובתו, מכל מקום לפי שהוא לא היה עומד ובכל יום היה עולה ממדריגה למדריגה. ונודע דברי הארז"ל כי בגן עדן כל עת שמעלין למדריגה יותר גדולה מוסיפין לדקדק עליו בחטאיו ולהענישו על כל חטא קטן וכן הוא בעולם הזה. וזהו טעם ירידה לצורך עליה המבואר בספרים שעת שמדקדקים בו הוא עת הירידה ואז צריך תשובה. ועגמת נפש שיש לו מחטאיו הוא העונש כמו שנתבאר לעיל (אות נ"ז), ועל ידי זה יזכה לעליה:

במד"ר אוכחך ואערכה לעיניך תרין אמוראין חד אמר אעורר כל לעיניך וחד אמר אסדר כל לעיניך, ע"כ. ויובנו הדברים עפ"מ"ש האלשיך (תהלים נ"א) במש"נ למנצח מזמור לדוד בבוא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע, והקשה כי על בשורת העבירה ואשר קצף ה' עליו שהתנבא עליו נתן הנביא, ה' צריך להכנע ע"י בכי ואנקה וקינה מבע"י לי, ופירש כי מדרך האנשים למצוא תואנה להקל אשמתם ולהתקרב בדעתם מלתקן עותתם וישארו עוונותם על עצמותם, מה גם בדבר בת שבע כי בת זוגו היתה גם ה' לה גט כריתות ה' הדבר קל בעיניו, ואילו לא בא אליו הנביא ה' נשאר באשמתו, ע"כ זאת היתה אצלו שמחה כפולה שע"י התעורר לתשובה, ולכן אמר למנצח ומזמור, עכ"ל. וז"ש המדרש אעורר כל, דדרך היצה"ר שמרדים את האדם שלא יראה ושל איתעורר, ע"כ הבטיח השי"ת בחסדו שיעורר את החטאים שיעמדו נגד עיני החוטא וכענין שכתוב וחטאתי נגדי תמיד, וידיעת החטא מביאתו לידי תשובה כענין שכתב רבינו יונה (ריש פ"ק דברכות) בטעם אשם תלוי שהוא בא על הספק בכסף שקלים ובחטאת שבאה על חטא ודאי בכבשה בת דנקא, שהוא מחמת שאם יש לו ידיעת החטא נקל לו לעשות תשובה יותר ממי שאין לו אלא ידיעת ספק יע"ש. וחד אמר אסדר כל לעיניך, כי עבירה גוררת עבירה, ע"כ כל עוד שלא עשה תשובה על שורש העבירה שהוא שורש פורה ראש ולענה, והוא החטא הקדום שממנו מסתעפין כל העבירות אח"כ, עוד לא עשה כלום, כי החטא הקדום כמו שגרר את העבירה הזאת שעשה תשובה עלי' עוד יגרור לו עבירה אחרת. וזה שאמרו ז"ל (ע"ז מ"ה ע"ב) העוקר ע"ז צריך לשרש אחריו, וז"ש אסדר כל לעיניך, היינו שתהי' מסודרת לנגד עיניו השתלשלות החטאים זה מזה עד שידע לעשות תשובה גם על השורש. ובאמת כי תרווייהו צריכי, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

• צדקת הצדיק נז

העגמת נפש שיש לאדם על עבירות שעשה הם ממש יסורי גיהנום על אותה עבירה, ולכן אמרו בסוף פרק קמא דברכות (י"ב ב) דהמתבויש בה מוחלין לו כי כבר סבל עונש גיהנום. ומי שזוכה מן השמים מזכירים לו בכל עת עבירות שעשה ומתמרמר עליהם עד שסובל שיעור גיהנום המגיע לו על זה בעולם הזה, וזהו הפרעון מן העבירות שנפרעים מן הצדיקים בעולם הזה כי בעונשי עולם הזה ממש יש משפטים אחרים כמו שאמרו ז"ל (מועד קטן כ"ח א) הוי בני ומוזני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא:

50 וזה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כ"ג ד) גם כי אלך בניא צלמות לא אירא וגו' ודאי לא חשב